

مجموعه مقالات
کوتاه دانشجویی
با موضوع

سید اری سلا می

به کوشش مهدی یزدان پناه

سرشناسه: یزدان‌پناه، مهدی، ۱۳۶۴، - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور: مجموعه مقالات کوتاه دانشجویی با
موضوع بیداری اسلامی به کوشش مهدی یزدان‌پناه.
مشخصات نشر: تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری،
معاونت فرهنگی و اجتماعی، دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و
مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۲۴۰ص: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۵۳-۳۵-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: اسلام — تجدید حیات فکری — مقاله‌ها و خطابه‌ها
شاهه افزوده: ایران. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. دفتر
برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی
رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ م۳۶۳/سی۲۲۹/۲۹۷/۴۸

رده‌بندی دیوئی: ۲۹۷/۴۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۸۷۱۸۴

مجموعه مقالات کوتاه دانشجویی با موضوع بیداری اسلامی

ناشر: دفتر مطالعات فرهنگی و برنامه‌ریزی
اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
با همکاری معاونت فرهنگی و اجتماعی
دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

به کوشش: مهدی یزدان‌پناه

ویراستار ادبی: مهدی خضریان

مدیر هنری: حسین براتی/محمدرضا بادی‌پر

صفحه آرای: فهیمه سایر

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۵۳-۳۵-۶

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است

این کتاب جهت استفاده مسئولان و فعالان فرهنگی دانشگاه‌ها
و مؤسسات آموزش عالی کشور و ده و رایگان می‌باشد

فهرست مقالات کتاب بیداری اسلامی

۱. بیداری اسلامی از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) (علی اکبر عباسی) ۹
۲. بیداری اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری (فاطمه فهیمی) ۱۷
۳. بیداری اسلامی از دیدگاه فقه اسلامی (احمد نجفی) ۲۹
۴. بیداری اسلامی و انقلاب اسلامی ایران (فاطمه دلاوری پاریزی) ۴۳
۵. نقش گروه‌های مقاومت در بیداری اسلامی (صمد باقری) ۵۵
۶. نقش علما در انقلاب اسلامی (جمیل جعفری) ۶۷
۷. نقش دانشگاهیان و اندیشمندان در بیداری اسلامی (هادی عباس‌زاده) ۷۹
۸. نقش رسانه‌ها در بیداری اسلامی (محمدرضا عشوری مقدم) ۹۵
۹. سازمان کنفرانس اسلامی و بیداری اسلامی (مهدی یزدان‌پناه) ۱۰۳
۱۰. اتحادیه عرب و بیداری اسلامی (زهرا رحیمی حاجی‌آبادی) ۱۱۵
۱۱. شورای همکاری خلیج فارس و بیداری اسلامی (مسعود براتی) ۱۳۳
۱۲. سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) و بیداری اسلامی (محمد یگانه چافچیری) ۱۴۵
۱۳. بیداری اسلامی؛ اسلام‌خواهی یا آزادی‌خواهی از نوع لیبرال (ایوب توکل‌لیان) ۱۵۷
۱۴. بیداری اسلامی؛ جنگ‌های ۳۳ روز و ۲۲ روزه (ابوالفضل چمن‌دی) ۱۶۵
۱۵. بیداری اسلامی؛ مردمسالاری دینی و استبداد (محمد مهدی میری) ۱۷۵
۱۶. بیداری اسلامی؛ عدالت و معنویت (امیرحسین خلیلی) ۱۸۷
۱۷. بیداری اسلامی؛ هویت و فرهنگ اسلامی (محمدصادق شهبازی) ۱۹۵
۱۸. بیداری اسلامی؛ تخریب و ارتجاع (سید حسن موسوی‌فرد) ۲۰۵
۱۹. بیداری اسلامی؛ رادیکالیسم و افراط‌گرایی (مهدی خضریان) ۲۱۵
۲۰. خاور میانه اسلامی و جمهوری اسلامی ایران (سعید خدای اسکندری) ۲۲۹
۲۱. خاور میانه اسلامی و فلسطین (ام‌البینن) (فاطمه) (حسین‌زاده) ۲۴۳
۲۲. خاور میانه اسلامی و رژیم صهیونیستی (ایمان اسدی) ۲۵۵
۲۳. بیداری اسلامی و ایالات متحده آمریکا (اسماعیل طهمورثی) ۲۶۷
۲۴. تونس و بیداری اسلامی (حمیدرضا کاظمی) ۲۸۱
۲۵. مصر و بیداری اسلامی (سعید ساسانیان) ۲۹۳
۲۶. یمن و بیداری اسلامی (حسینعلی توتی) ۳۰۹
۲۷. بحرین و بیداری اسلامی (مهدی بیژنی) ۳۲۱
۲۸. لیبی و بیداری اسلامی (فهیمه عباسی) ۳۳۵
۲۹. عربستان سعودی و بیداری اسلامی (مصطفی محمدی) ۳۴۵
۳۰. اردن و بیداری اسلامی (مهدی ایمانی) ۳۵۷

مقدمه

«امروز به برکت اسلام، به برکت انقلاب اسلامی، به برکت بیداری عمومی اسلامی، یک حوادثی در منطقه دارد اتفاق می‌افتد. مطمئناً این بیداری مردم به نتیجه خواهد رسید؛ همچنان که تا امروز، تا این ساعت، در نقاطی به نتیجه رسیده است.» (حضرت ایت‌الله خامنه‌ای)

سالیان سال بود که مسلمانان در مقابل افسون مغرب زمین در حیرت و سرگردانی به سر می‌بردند و دچار غربت و پریشان حالی شده‌اند، از طرفی در مقابل هجوم همه جانبه غرب (اعم از نظامی، استعماری و فرهنگی) نه می‌توانستند به خود تکیه کرده و به ذخایر غنی فرهنگی و تمدنی‌شان که سرشار از آموزه‌های ارزشمند بوده پناه ببرند و با یاری آن خود را احیاء و بازسازی کنند و نه می‌توانستند سرشکستگی عقب‌ماندگی و استعمار غربیان و تحقیر همه‌جانبه آنها را تحمل کنند، از طرف دیگر ظلم و ستم حکومت‌های استبدادی باعث تشدید این حالت درماندگی و از خودبیگانگی می‌شد، زیرا این حکومت‌های فاسد با تکیه بر روشنفکران غربزده در سودای احیاء دوران طلایی تمدن واحی با کمک گرفتن از استعمارگران به سر می‌بردند؟ از این روی به جای اتکا به مردم، دل در گرو استعمارگران و دیکته نسخه‌های رنگارنگ آنها در جهت توسعه و پیشرفت داشتند.

این دوران با خیزش‌ها و جنبش‌های مردمی زیادی همراه بود که به دلایل داخلی (از جمله جهل، عدم آگاهی و حکومت‌های استبدادی) و خارجی (استعمارگران) یا عقیم ماندن یا مصادره به مطلوب شدند. نخبگان حاکم با اتخاذ سیاست‌هایی اغلب مشابه خواسته‌های ملت‌هایشان به رویارویی مطالبات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مردم می‌رفتند. برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی، در عمل، فقر و شکاف طبقاتی را تشدید کرد، و سرکوب و فشار روزافزون سیاسی نیز سبب به حاشیه‌رفتن تمامی نیروهای منتقد و مستقل شده بود. از نظر عموم، عدم تغییر حاکمانی چون حسنی مبارک، زین‌العابدین بن علی، علی عبدالله صالح و معمر قذافی - و سپس زمینه‌سازی برخی از آنان برای شکل دادن "جمهوری موروثی" - به معنای آن بود که این وضعیت همچنان تداوم می‌یابد و امیدی برای بهبود نمی‌ماند.

در این میان اولین موج بیداری اسلامی در منطقه با پیروزی انقلاب اسلامی به وقوع پیوست. در واقع احیاگری و بیداری جهان اسلام با پیروزی انقلاب اسلامی معنا و مفهوم نو و تازه‌ای پیدا کرد و از مرحله نظر و تئوری به مرحله عمل و واقعیت تبدیل شد. جنبش بیداری اسلامی، وارد مرحله‌ای جدید شد و جهش توأم با عمق فکری را در جغرافیای اسلام بویژه در میان توده‌ها و لایه‌های خفته جوامع اسلامی بوجود آورد. به گونه‌ای که بیداری اسلامی از حالت دفاع انفعالی خارج و در موضع تهاجم فکری و رفتاری قرار گرفت و در اشکال جریان‌ها و نهادهای سیاسی و حتی جنبش‌های مقاومت رخ عیان نمود.

واقعیت این هست که امام خمینی (ره) فراتر از احیای دین و پیرایش آن از خرافه‌ها و زنگارها -آنطور که در بنیادگرایی مطرح است- درصدد نشان دادن توانایی اسلام در پاسخگویی و

حل و رفع مسائل و مشکلات مبتلا به مسلمین در دو محور اصلی انحطاط داخلی و مسئله غرب در ابعاد مختلف بود. ایشان در عین اینکه همانند سایر اسلام‌گرایان شعار بازگشت به اسلام اصیل و ناب محمدی (ص) و اصول و ارزش‌های فراموش شده آن و الگوهای صدر اسلام را سر می‌دادند، با مایه‌های عقلی، فلسفی و اجتهادی نوآورانه خواهان احیای تفکر دینی و دگرگونی اساسی و بنیادی در روابط و مناسبات حاکم و تغییر انقلابی وضع موجود و در پیش گرفتن راهی مستقل و اسلامی برای نوسازی و توسعه به منظور نیل به وضع مطلوب و جامعه و دولت آرمانی نیز بود. امام (ره) به دو مشکل مسلمین اشاره می‌کنند که شامل اختلاف میان دولت‌ها و اختلاف دولت‌ها با ملت‌ها است. از نظر ایشان، علت عدم حمایت ملت‌ها از دولت‌ها رفتار نامناسب دولت‌هاست. ایشان در این رابطه می‌فرماید: «مشکل اسلام، دولت‌های اسلامی است نه ملت‌ها» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۹۳) «اگر این مشکل از پیش‌پای مسلمین بر داشته شود، مسلمین به آمال خودشان خواهند رسید و راه حلش به دست ملت‌هاست.» (صحیفه نور، ج ۱۲: ۲۷۸)

در واقع تا مردم در جهل و نال‌آگاهی بسر می‌برند، هیچ تغییر و تحول عمیق و پایداری به وقوع نخواهد پیوست و اگر هم حرکتی روی دهد سطحی و زودگذر خواهد بود. از این روست که خداوند متعال در سوره رعد، آیه ۱۱ می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ...» (خداوند سرنوشت هیچ قوم [و ملتی] را تغییر نمی‌دهد، مگر آن که آن‌ها خود را تغییر دهند، و هنگامی که خدا اراده سویی به قومی [به خاطر اعمالشان] کند هیچ چیز مانع آن نخواهد شد، و جز خدا سرپرستی نخواهند داشت).

از این روی، بذر بیداری که در سی و سه سال پیش توسط امام راحل در ایران کاشته شد در تمام منطقه خاورمیانه پراکنده و در حال شکوفایی و جوانه زدن هست. این موج بیداری از شمال آفریقا تا منطقه خلیج فارس را فراگرفته و رژیم‌های پلیسی و دیکتاتور یکی پس از دیگری فرو ریخته و ادامه حیات رژیم‌های باقی‌مانده را سخت دشوار کرده است. بی‌تردید خاورمیانه در معرض دگرگونی‌های ژرف قرار گرفته و ناظران سیاسی از پیوستگی و وحدت جهان اسلام در این موج تحول‌خواهی بی‌نظیر شگفت‌زده شدند، زیرا گمان و باور همه تحلیلگران اجتماعی و سیاسی تا پیش از روشن شدن اولین شراره انقلاب‌های مردمی در تونس بر این بود که جهان اسلام از قرارداد سایکس پیکو پس از فروپاشی امپراتوری عثمانی بدین‌سو به مناطق تجزیه شده در همه سطوح جغرافیایی و سیاسی و اجتماعی تبدیل شده و پدیده‌ای تحت عنوان وحدت زبان و فرهنگ و میراث تاریخی از قاموس ملل منطقه پاک شده است، اما این ارزیابی کلاسیک در برابر امواج خروشان قیام‌ها و انقلاب‌های مردمی آنهم در مدتی کمتر از یک سال بکلی فروپاشیده و کارشناسان از ارائه توصیف این پدیده ناشناخته عاجز مانده‌اند.

از طرفی دیگر آمریکا به همراه رژیم اشغالگر قدس می‌خواهند نشان دهند که این حرکت‌ها

یک حرکت دموکراتیک و غیر ایدئولوژیک هستند که عموماً بر خواسته از خواسته‌های عمومی طبقه متوسط و تقاضای مربوط به آزادی‌های سیاسی، اقتصادی و شغلی است. در واقع آمریکا می‌خواهد عنصر ایدئولوژی یعنی جریانات اسلامگرا را از این تحولات جدا کند و آن را نتیجه طراحی آنها در منطقه یعنی طرح‌های "خاورمیانه جدید" و "خاورمیانه بزرگ" بداند. طرح نخست از سوی شیمون پرز در اوایل دهه ۱۹۹۰ و طرح دوم از سوی جورج بوش در سالهای نخست ریاست جمهوری‌اش ارائه شد. بدیهی است که هدف نخستین این طرح‌ها پیشنهاد شرایط جدیدی برای خاورمیانه بود که در درجه اول منافع آنها را در منطقه تأمین کند و بیش از هر چیز دغدغه‌های امنیتی آنها را از میان بردارد. اشغالگران صهیونیستی در پی این بودند که بیش از هر چیز همه کشورهای منطقه موجودیت دولت یهود را به رسمیت بشناسند و با برقراری صلح میان اعراب و یهودیان، دولت نامشروع آنها به عنوان عضوی از خانواده خاورمیانه پذیرفته شود. اما جریان بیداری اسلامی در منطقه این رویای آمریکا و صهیونیست‌ها را به باد داد و به فرموده حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در دیدار با گروه‌های مبارز فلسطینی، "شکی نیست که بر اساس حقایقی که خدای متعال تقدیر کرده است، خاورمیانه‌ی جدید شکل خواهد گرفت و این خاورمیانه، خاورمیانه‌ی اسلام خواهد بود".

دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وظیفه خود می‌داند از زحمات آقایان مهدی یزدان‌پناه در گردآوری و مهدی هانجانی در مدیریت طرح و نیز آقای دکتر فرزاد جهان‌بین، معاون محترم فرهنگی و اجتماعی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی(ره) قزوین به جهت مساعدتی که در انتشار این اثر داشتند، نهایت تقدیر و تشکر را به عمل آورد.

دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی

تابستان ۱۳۹۰